

SOCIALNE INTERAKCIJE V VRTCU / Avtorica: Barbara Koblar, dipl. vzgojiteljica / Vrtec Jesenice

Posameznik se začne razvijati z rojstvom in ta proces se nadaljuje celo življenje. Je proces, ki temelji najprej na spoznavanju samega sebe, šele nato na spoznavanju odnosov z drugimi. Vendar pa je pomembno sodelovanje posameznika z vrstniki in odraslimi, da lahko razvije lastne razvojne potenciale. Brez sodelovanja z okoljem in sovrstniki posameznik ne more učinkovito delovati v medsebojnih odnosih. Prav tako se težje spopada z življenjskimi zahtevami, nalogami, ki jih od nas pričakuje okolje. Prve izkušnje pri spoznavanju samega sebe dobi otrok v družini. Pri spoznavanju odnosov s sovrstniki pa je vedno pomembnejša vloga vrtca in nas vzgojiteljev.

VLOGA VRTCA IN STROKOVNIH DELAVCEV PRI ZAGOTAVLJANJU KAKOVOSTNIH INTERAKCIJ

Ko govorimo o socialnih interakcijah v vrtcu, imamo v mislih različne vrste vedenj. Z njimi lahko pomagamo pri spoznavanju med vrstniki in med otrokom in vzgojiteljem. Kakovostna interakcija med otroki ter med otroki in vzgojitelji pa močno vpliva na kakovostno izvedbo kurikula v vrtcu.

Strokovni delavci v vrtcu morajo s svojim vedenjem delovati vzpodbudno, pomirjajoče. Do vseh otrok morajo imeti spoštljiv odnos, prav tako pa morajo omogočati enakovredne pogoje za optimalni razvoj vsakega otroka.

Vzgojitelj, pomočnik vzgojitelja ali druga odrasla oseba, ki lahko sodeluje pri vzgojnem procesu, je ves čas z otroki in med otroki, bodisi v majhni, večji skupini ali individualno; v vseh teh interakcijah je odrasla oseba usmerjevalka, vendar ne direktivna, in praviloma zgled za prijetno in prijazno komunikacijo. Tako med pomembne elemente interakcije med otroki ter med otroki in odraslimi sodijo pogostost pozitivnih interakcij z otroki (nasmeh, dotik, prijem, govorjenje v višini otrokovih oči), odzivanje na otrokova vprašanja in prošnje, spodbujanje k zastavljanju vprašanj, razgovoru, udeležnosti, spodbujanje otroka k delitvi izkušenj, idej, počutja, pozorno in spoštljivo poslušanje, uporaba pozitivnih navodil, usmeritev (spodbujanje zaželenega vedenja, preusmerjanje otroka na bolj sprejemljive dejavnosti in vedenje, reševanje konfliktov na socialno sprejemljiv način, konsistentna in zelo jasna navodila in ne kritike, kazni in ponižanja kar na splošno), spodbujanje ustrezne (upoštevajoč otrokovo

starost) neodvisnosti. Vse to prispeva k ugodni socialni klimi v oddelku oz. skupini, k vzpostavljanju ravnotežja med sodelovanjem in tekmovanjem pri socialnem učenju (Kurikulum za vrtece, 1999).

Za socialno učenje so pomembne vse izkušnje in socialne interakcije v vrtcu, ki jih je otrok v vrtcu deležen. V kurikulumu je poudarjeno, da se otrok ne uči le na osnovi načrtovanih in s strani vzgojiteljice usmerjenih dejavnosti. Za učenje so pomembne igra, dnevna rutina in druge vsakodnevne dejavnosti, ki si jih otrok sam izbere, tudi tistih, ki zadevajo polje t. i. prikrita kurikula. Otroci se največ naučijo, kadar preprosto komunicirajo z vrstniki in odraslimi. Otroci v vsakodnevnih aktivnostih pridobivajo socialne izkušnje. Te aktivnosti pa si izbirajo in načrtujejo sami, lahko pa jih spodbudi vzgojiteljica, vendar jim mora pustiti izbiro in individualno izražanje.

SOCIALNO UČENJE

Kot je bilo že v uvodu omenjeno, se razvoj socialnega učenja pri otroku začne najprej v njegovi družini. Odnos med otrokom in staršem omogoči otroku varnost in zaščito, pridobivanje znanja in veščin. Varnost in zaščito pa mora otrok čutiti tudi v vrtcu. Pridobivanje znanja in veščin pridobiva, ko opazuje vedenje, dejanja drugih. V obdobju malčka (od drugega leta starosti) postanejo medvrstniški odnosi bolj pogosti in bolj kompleksni. Proti koncu drugega leta preživijo otroci več časa v družabni kot individualni igri. V predšolski dobi otroci med sabo komunicirajo in delijo spoznanja o svojih dejavnostih. Sodelujejo v igrah vlog in zmožni so se pogovarjati o pravilih

igre. V tem obdobju se socializacija poveča. Medvrstniški odnosi dajo otroku možnost, da se nauči tistih spretnosti, ki jih lahko pridobi le med enakimi, to so sodelovanje, delitev stvari, reševanje konfliktov, zmožnost ustreznega komuniciranja ipd.

NAMEN SOCIALNEGA UČENJA

Namen socialnega učenja je uspešno vključevanje otroka v določen socialni prostor in učenje uspešnega sodelovanja v tem prostoru. Jedro socialnega učenja je razvijanje socialnih veščin. To so oblike vedenja, ki so v pomoč pri uspešnem vključevanju v različne socialne skupnosti in sodelovanju v njih. Omogočajo ustrezno socialno sporazumevanje: oseba hkrati upošteva lastne in sogovornikove potrebe, čustva, interese. Otroku dobro razvite socialne veščine omogočajo uveljavljanje svojih želja na takšen način, da drugi pri tem niso oškodovani. S socialnim učenjem želimo doseči, da bi otroci brez težav sprejemali nove socialne vloge, se vključevali v nove kolektive ter pri tem uporabljali izkušnje in sposobnosti za sodelovanje. (<http://www.shrani.si/f/10/05/3CrD8vod/program-soc.učenja>).

Najboljši način socialnega učenja so socialne igre.

SOCIALNE IGRE V VRTCU

Ena od metod socialnega učenja so socialne igre, v katerih se otroci naučijo socialnih veščin. S pomočjo socialnih iger razvijamo intelektualno, emocionalno in socialno plat otrokove osebnosti ter vzpodbujamo ustvarjalnost. S pomočjo socialnih iger lahko posameznik bolje spozna sebe, svoje potrebe in čustva ter tako izboljša komunikacijo s samim seboj in z drugimi. S tem, ko se naučimo

kaj novega o sebi, lažje sprejemamo mnenja, občutke in vedenja drugih, smo strpnější do drugih, poleg tega pa vsi ti dejavniki pripomorejo tudi k oblikovanju pozitivne samopodobe. Rezultat uspešnega učenja je socialna kompetenca. To je skupek vedenj, veščin, ki otroku pomagajo vključiti se v socialno okolje. Socialno kompetentna oseba ima pozitivno samopodobo in veliko socialnih spretnosti (sodeluje z drugimi, uspešno rešuje konflikte ipd.). Otroci v vrtcu naj bi razvili naslednje socialne veščine: znati se igrati (upoštevati druge), tvegati (približati se in sodelovati), sodelovati (deliti, vključevati druge), zavzeti se zase (preprečiti, da bi te drugi jezili). Pri konstruktivnem reševanju konfliktov je pomembno poslušanje, izražanje namesto potiskanja lastnih občutkov, jasno izražanje potreb in želja, sposobnost iskanja različnih možnosti reševanja konflikta ipd.

Med izvajanjem socialnih iger nastajajo interakcije in socialni odnosi z drugimi, od katerih se veliko naučimo. Socialne igre omogočajo otrokom, da se med seboj spoznavajo ter poslušajo drug drugega, razumejo in se vživljajo v drugega, sprejemajo in rešujejo konfliktna situacije ter namesto tekmovanja gradijo odnose sodelovanja. Od vseh metod učenja se ravno z igrami omogoči boljše sprejemanje drugih, strpnost, spoštovanje občutkov in vedenja drugih članov skupine. Vzgojiteljem ali drugim pomagajo socialne igre vzpostaviti bolj enakopravne in neposredne stike z otroki. Omogočajo jim, da vsakega posameznika spoznajo in se vanj vživijo. Otrokom omogočajo medsebojni stik in povezovanje, razvijejo se solidarnost, medsebojna pomoč in upoštevanje različnosti. Zavrnjene in neopazne otroke lahko socialne igre pomagajo vključiti v skupino, drugim otrokom pa sprejeti take posameznike. Otroci se tako naučijo ceniti edinstvenost in drugačnost, vključujejo v svoje življenje drugačnost in raznolikost kot nekaj pozitivnega, se dopolnjujejo, spoznavajo medsebojno odvisnost kot osnovo za sodelovanje in si prizadevajo za skupne cilje (<http://www.shrani.si/f/10/05/3CrD8vod/program-soc.učenja>).

KAJ SO SOCIALNE IGRE

S pomočjo socialnih iger otroci pridobivajo nove izkušnje. Z njimi preizkušajo različne vloge s katerim se srečujejo v življenju. Socialne igre potekajo v skupini, v kateri je zagotovljena varnost v obliki zaupanja. Socialne igre so lahko tudi družabne igre, vendar moramo z opazovanjem otrok med igro in po koncu igre s pogovorom o tem, kaj se je med igro dogajalo z otroki in med otroki, dvigovati raven samozavedanja in socialne senzibilnosti. So igre, s katerimi lahko vplivamo na potek socialnega učenja ter razvijamo socialne občutljivosti. Vsaka socialna igra mora imeti svoj odnosni namen. Z njimi naj bi vzgojitelj prišel do globljih spoznanj in odkritij.

VRSTE SOCIALNIH IGER

Med socialne igre sodijo:

- Igre razvijanja samopodobe
- Igre spoznavanja sebe in svojih zmožnosti
- Igre prepoznavanja lastnih potreb
- Igre spoznavanja in ravnanja z lastnimi čustvi
- Igre osvajanja socialnih veščin
- Igre spoznavanja, predstavljanja
- Igre grajenja skupinske identitete
- Igre sodelovanja
- Igre reševanja sporov
- Igre strpnosti
- Igre osvajanja čustvenih kompetenc
- Prepoznavanje lastnih čustev
- Prepoznavanje čustev drugih
- Obvladovanje lastnih odzivov
- Sprostitvene igre
- Igre meditacije
- Dihalne vaje
- Tehnike sproščanja

Paziti moramo, da za nastalo situacijo izberemo primerno socialno igro. Igro moramo dobro poznati, saj z njo želimo doseči zastavljen cilj in pozitivne rezultate.

ZAKLJUČEK

V predšolskem obdobju je pomembno, da strokovni delavci načrtujejo dejavnosti, ki pri otroku spodbujajo in razvijajo socialne spretnosti. Otrokom ponudimo situacije, v katerih otroci preizkušajo svoje ravnanje, spoznavajo

sebe in druge, pridobivajo informacije o ustreznosti ravnanja in se učijo drug od drugega (Čas, 2008).

Naloga vzgojiteljev je, da imajo pravo mero razumevanja za otroško igro ter da na ustrezen način tudi vzpodbudijo otrokovo ustvarjalnost v igri. Vloga vzgojiteljice je, da uporabi različne strategije, ki podpirajo otrokova prizadevanja in željo po vključitvi v igro s svojimi vrstniki ter da v različnih oblikah posreduje podporo pri igri otrok (prav tam, str. 44).

Znano je, da se otroci naučijo največ skozi igro. Skozi igro pridobivajo največ socialnih izkušenj. Naloga vzgojitelja je, da otrokom v vrtcu nudi prijeten prostor za brezskrbno igro s sovrstniki. Ustvariti mora tudi pozitivno klimo ter počutje zaželenosti in varnosti. Otrokom moramo pomagati, da razvijejo ustrezne socialne spretnosti, ki jim bodo v pomoč pri doseganju ciljev. Vzgojitelji imamo odprte roke glede načrtovanja dejavnosti, v tem primeru oblike učenja socialnih interakcij in spretnosti, in morda ravno tukaj velja rek, da je zgled otrokov najboljši učitelj.

Literatura:

1. Čas, M. (et al.) (2008). Socialne interakcije v vrtcu. Ljubljana: Supra
2. Kurikulum za vrtce (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport in urad RS za šolstvo
3. <http://www.vrtci-brezovica.si/index.php/k2-extra-fields/svetovalna-sluzba/49-svetovalna-sluzba/111-objavljeni-clanki>
4. <http://www.shrani.si/f/10/05/3CrD8VOd/program-soc-učenja.doc>